

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Richardt del. H. Jensen. lith.

C. A. Sestini. sculp.

Reise-Beskriv. af Lolland 1827

ØREBYGAARD

forhen Ørebygaard, paa Lolland, opført 1582

DREBYGAARD

forhen Orebygaard, paa Lolland, opført 1387

Denne Gaard beboes af Baronlet Guldborglands Besiddere og ligger ved Udløbet af Sarfjording Fjord, i Musse Herred Sarfjording Landfog, $\frac{1}{2}$ Mil Nord for Byen. Beliggenheden er den smukkeste paa Lolland, lige ved Havet, med Udigt langs Vends stovrige Nordkyst indtil de fjerne Bakker, der i ældre Tider bare det stolte Ravnsborgs anseelige Mure og Taarne. Den nuværende Hovedbygning skal være opført 1397, men er moderniseret og forandret 1815; den bestaaer af et grundmuret toetages Huus med en Udbygning i det sydøstlige Hjørne — tidligere et Capel — og havde forhen et Taarn, hvilket dog nu er nedbrudt: Murene ere et Par Alen tykke og Kjelderne alle hvælvede. Voldstedet, paa hvilket nu blot Hovedbygningen og nogle faa Udbygninger staae, er omgivet med en anseelig Vold, der er sloiset imod Sydvest for at give fri Udigt til Havet: uden om Volden gaar en bred og dyb Grav. Værelserne ere smukke og hvide, i det forrige Capel hvælvede, Bæggene behængte med en udfagt lille Malerisamling paa 54 Stykker, alle af gamle Mestere; blandt Meublerne findes adskillige meget smukke og interessante gamle Sager.

Drebygaard er een af de ældste Gaarde i Landet og har ligget paa samme Sted siden den blev befæstet, saa at den store Boldplads giver os et ret anseeligt Billede af en fast Borg, saaledes som de anlagdes for 550 Aar siden. Den udgjør en uregelmæssig Oval, længst i Ost og Vest og tilspidset imod Ost, saa at den vestlige Ende, paa hvilken Hovedbygningen ligger, er omtrent $\frac{1}{3}$ bredere end den østlige: Udbygningerne have tidligere ligget inden for Gravene, men ere nu flyttede over paa Hastlandet, saa at hele Volden er Borggaard og Have. Voldens Omfængd var tidligere omtrent 850 Alen, hvoraf dog nu 204 Alen ere slojede: den naaer en Høide af 8 Alen over Vandstanden i Graven.

Gaarden og Byen Dreby med dets nuværende Areal udgjorde i de ældste Tider et af de mange smaa Bøndebirk, hvoraf Lolland var saa oplyst som

ingen anden Deel af Landet, og styldes, ligesom uden Tvivl de fleste Bøndebirk, en senere Opdyrkning sin Underdragelse fra Herredsjurisdictionen, saavel som sit Navn, af Dre, Skov, der tidligere betødte dette Strøg. Birket blev allerede tidligt bortskænket eller arveligen bortforlehneth, efter Sagnet af en dansk Konge til sin Slegfredsøn, som han havde gjort til sin Hødermarck og forlehneth for ham og Efterkommere med Dreby Birk, hvor den nye Herre da snart opførte sig en befæstet Borg. At dette Sagn har nogen Grund, navnlig hvad Gaven eller Svogforlehnethen af Birket angaaer, kan neppe være Tvivl underkastet, og muliggjort er den første Eier af Drebygaard, som er os bekendt, netop den, der har givet Anledning til Sagnet, hvorved der ikke er nogen Grund til at antage ham for en Kongesøn. Sivert Lauridsen til Dreby forekommer allerede 1317 som een af Kongens Forlovere for 1000 lød: Mark Sølv, hvilket var den Brudekist, hvormed Erik Menved udshyrede sin Søsterdatter ved hendes Ugtestid med Grev Christian af Oldenburg, hvorved hun blev Stammoder for den aaregjerende Kongeslægt; 1333 var den samme Siffridus de Dreby Hofmarskalk hos den uheldige Prinds Otto, Christoffer den Andens Søn, og muligvis har denne Bestilling ved senere Fordeielser givet Anledning til Sagnet om Kongesønnen. Fra Sivert Lauridsen nedstammede den rige Hr. Erik Sjøllandsfar, der i Almindelighed, men uden at Grund, antages for en Sou af Valdemar Atterdag og Love Lille*) og som paa en Hærsredag i Bordingborg af Kong Valdemar Atterdag fik Stadsfæstelse paa Forlehnethen, hvilket Brev endnu var til for 300 Aar siden. Hr. Erik Sjøllands

*) Hans Baaben var en frøuet Lore, hvilket i hoi Grad bekræfter det Sagn, at han havde Kongebled i sine Arter, men Valdemar Atterdags Søn som han ikke var, da tværtimod en meget tidligere Konge maa være Familjens Stamfader, dersom den vistelig var af Kongebled.

DUREBYGAARD

forhen Orebysgaard, paa Lolland, opført 1587

landsfars Enke var den besjendte Fru Margrethe Jacobs Datter til Høst, der i sit Vaaben førte en Drn med udslagne Vinger og var Enke 1371; hun skændte største Delen af sit Gods i Aarene 1371 og 1378 til Dominicanerne i Odense og Franciscanerne i Odense og Raskov. Af Hr. Erik Sjællandsfars tre Døttre bragte Bodild Eriks Datter Durebygaard til den i Sagu og Bispe berømte ældgamle Familie Blaa, som skal have eiet Høstenhavn og Lovestadsgaard i Skaane og om hvilken man sang i Fruerust og ved Bryllupsfester:

Her Helmer Blaa rider sig i Rosens Lund,
Selv fører han sin Høg og Hund,
Saa fri rider han i Sadelen!

Et saa yndigt Billede af en fri og højt Rytter, at ikke let nogen Digter i saa Træk skal kunne fremstille et bedre. Om Hr. Helmer var Samsfader til den Laurids Jensen (Blaa), der blev gift med Fru Bodild Eriks Datter (Sjællandsfar), skulle vi ikke kunne sige; 1394 overdrog Laurentius Jønsens i Drøby til Hennese Olsen (Bjørn) al den Ret i Godset i Bregentved og Balle i Sjælland, som tilkom hans Hustru efter sin Fader, Hr. Erik Sjællandsfar, der havde dette Gods i Pant for 10 Mark Sølv; Laurids Jensen nævnes endnu i Aaret 1400 og døde 1408*). Hans toende Sønner, Sivert og Oluf Lauridsen, skulle have deelt Durebygaard, til hvilken de begge skreves. Syvorth Laurensen af Drøby pantsatte 1422 til Hr. Anders Nielsen, Lehnsmænd paa Dronningholm, Ridder, to Gaarde i Lyngbylille Sogn i Stros Herred i Sjælland; han var gift med Anna Jens Datter af den ansete Slegt Gjeringer eller Krigebygt, en Søster til Bisshop Ravne i Odense og Landsdommer Hr. Morten Jensen til Kragerup, Hovedsmænd paa Aalholm. Deres eneste Datter, Anna Siverts Datter (Blaa) arvede det halve Durebygaard og var gift først med Peder Grubbe til Alstov, siden med Erik Madsen (Balle) i Krøgenegaard, nu Søholt.

Den anden Halvdeel af Durebygaard arvede Oluf Lauridsen (Blaa) efter sin Fader; begge Brødre bebode Gaarden og siges at have været gode Venner ude, men Uvenner hjemme. Oluf Lauridsen var gift med Barbara Grubendal og nævnes temmelig hyppigt, endnu 1449; han efterlod flere

Børn, af hvilke Jacob eller Johum Olsen nævnes 1473—74 og Jørgen Olsen 1474 til Dureby; Erik Olsen overlevede sine Brødre og var den største Mand af Familien Blaa, der udbød med ham ved Aaret 1500 — før 1502, — da Vaabenet nedlagdes i Graven efter hien Tids Skif. Hans Enke, Fru Inger Boiske til Berritsgaard, og Datter, Barbara Eriks Datter, gift med Otto Clausen (Hvitfeld) i Dureby, stiftede 1504 med Oluf Lauridsens øvrige Arvinger, velb. Niels Andersen i Drøstelsberg, paa egne og Datters, Jomfru Beretes Begue, samt Christiern Nielsen, Lehnsmænd paa Tryggvøelø, paa hans Hustru, Christine Niels Datters — Niels Andersens Datters — Begne, hvorved $\frac{1}{3}$ af alt det Gods, som Oluf Lauridsen (Blaa) fordem havde, tilfaldt Erik Olsen (Blaa) og $\frac{1}{3}$ Niels Andersen og hans Børn: hans afdøde Frue har altsaa været en Blaa og Erik Olsens Søster.

Fru Inger Boiske og hendes Datter vare jaaledes foruden af Berritsgaard komne i Besiddelse af $\frac{1}{3}$ af det halve Durebygaard og tilbyttede sig rimeligviis den manglende Trebrødel, hvorimod de ikke kom i Besiddelse af den anden Halvdeel*), som vebblev at tilhøre Bøllerne. Erik Madsen (Balle) og Fru Anna Siverts Datter (Blaa) efterlede 2 Sønner og 3 Døttre, af hvilke Hr. Mads Eriksen Balle, siden Ridder og Rigets Raad, arvede Durebygaard; han var Kostilde Bisshoppers Lehnsmænd paa Hjortholm, siden paa Turebygaard (nu Turebyholm) med Spanager, hvorpaa han 1505 af Bisshop Johan Teyssen (Ravensberg) fik Livsbrev for sig, sin Frue og deres Søn; Fruen, Birgitte Daa, var nemlig en Halvsøster til Bisshop Niels Skave og nærsbeslaget med flere sjællandske Bisshopper, havde altsaa fortrinnsviis Adgang til Bisshoppens Lehn. Hr. Mads Eriksen blev Rigstraad i Kong Hans's Tid og Ridder 1514; han indløste fra Ebbeltholstloster de to Gaarde, som Sivert Lauridsen (Blaa) for henved 100 Mar siden havde pantsat til Hr. Anders Nielsen paa Dronningholm; 1524 fik han i Kongens Frævelse af Rigets Raad Nagelsti Birk i Thoreby Sogn paa Lolland i Pant, hvilket Birk svarede 2 Læster Korn i Afgift; Pantsummen var 200 Mark og forhøiedes 1526 til 300 Mark, i hvilket Aar han reudens for 1000 Mark sit Gods i Stevns Herred i Sjælland i Pant; Pantsummen i Nagelsti Birk forhøiedes 1531 til 500 Mark og skulde ikke kunne fortabes, om han eller Arvins

*) Han er begravet i Sørkjøbing, hvor Navnet paa Ristenen urigtigen er læst Calle Jensen, hvorved dette Navn er kommet ind i Risten af Durebygaards Birk.

*) 3 Berritsgaards Besiddelse har jeg mindre rigtigt omtalt dem som Eiere af hele Durebygaard.

DUREBYGAARD

forhen Orebysgaard, paa Lolland, opført 1587

ger endog forbrøde sig imod Kongen og Kronen, en ganske uædvanlig Betingelse, som jeg nu har truffet paa i enkelte Bantebreve fra Frederik den Førstes Tid og som sikkert var indført fordi man forudsåde en Borgerkrig, hvori det tabende Parti kunde blive tiltalt for Majestætsforbrydelse; endnu i samme Aar 1531 fik Sønnen Erik Bolle Lehnsbrev paa Nagelski Birk for Livstid. Hr. Mads Griffen, den rige og ansete Rigsraad, blev 1535 under Grevens Fejde tilligemed Sønnen og mange andre Avelsmænd taget til Fange og Aaret efter som Gidsel ført over til Nellenborg; de bleve frigivne efter Kjöbenhavn's Indtagelse. Han døde 1539 og havde rimeligviis samlet hele Durebygaard ved at affjæbe Fru Barbara Eriks Datter (Blau) hendes Haldedel. De tvende Gaarde Berred og Durebyes Føring under en Eier havde iøvrigt senere en næsten 26aarig heftig Proces og Strid til Følge, idet Durebyes Eiere gjorde Fordring paa den saakaldte Ludsmøde Eng, der nu bruges til Berredsgaard og i Fru Barbaras Tid blev hestet dertil, men Fru Barbara fik den 1538 blot „ud af et kjerligt Aar“ af Hr. Mads Bolle, som havde tilskiftet sig den for anden Jord, og under Sagen lode Durebygaards Eiere Engen heste og næste Dag Græsset forføre med Vaaben og Bærg: Engen kom virkelig til Durebygaard, hvortil den hører den Dag i Dag.

Hr. Mads Griffen efterlod fund to Børn, Erik Madsen eller Erik Bolle, der ogsaa findes benevnt (Erik Bove*), samt Fru Dorthe Mads Datter, som blev gift med Hr. Knud Rud til Vedbygaard, Ridder og Rigsraad. Erik Bolle eiede foruden Durebygaard, Terølse i Sjælland, hvilket han for det Meste beboede, ogsaa i Faderens Levetid, og hvortil han gjerne benævnes. Han blev gift med Fru Sophie Rud til Elvenggaard, Enke efter Hr. Tyge Brahe til Tostrup, var forlovet med Nagelski Birk, Isbolte i Halland, 12 Gaarde i Eskovby Herred i Fyn, samt efter Faderens Død med Durebygaard og Spanager, blev tilligemed Faderen 1535 fangen og siden ført som Gidsel til Nellenborg af de Tydske, men frigivet efter Freden; omtrent 1540 blev han Rigsraad, 1555 døde hans Fru, hvorefter Elvenggaard tilfaldt hendes tvende Søner af første Egteløb, Jørgen og Otto Brahe, og 1556 mistede han Durebygaard og Spanager Lehn, naaet han af Bisshop Johan Sepien Ravenborg havde Livsbrev derpaa, hvilket ellers i Almindelighed respekteredes; 1561 giftede han sig igjen med Margrethe Urup og døde Aaret efter paa Terølse, som sidste Mand af Slægten.

Erik Bolle efterlod to Døtre, Berete Bolle, der arvede Durebygaard og var gift med den rige Christoffer Gise til Gundersløvholm, Munsbjerg, Vollerup, Bregentved og Clausholm, og Kirsten Bolle, som fik Terølse og var gift med Jesper Kræffe til Badnæs. Christoffer Gise og Fru Berete Bolle boede paa Durebygaard og førte en betydelig Pragt, ja, at de aldrig førte ud, uden at deres Borgestuepende som en Gæde reed foran Bognen, hvilket en senere Eier forevigele ved et satirisk Maleri, der desværre ikke findes mere; i Saxtjøbing opførte de et grundmuret Hospital, hvortil de skænkede fem Boder og 1000 Rbl. og hvortil Durebygaards Eier endnu har Dejtæftesretten; Christoffer Gise døde 1584 og hans Fru lod i sin Enskelighed Gaardens nuværende Hovedbygning opføre; hun døde 1595 uden Børn, hvorefter hendes Søster, Fru Kirsten Bolle, arvede alt hendes Gods. For saa Aar siden er der ved en Rensning af Gravene endnu fundet et Arvestykke efter hende, nemlig et Linfad med hendes og Mandens Vaaben og Navneogstavene K. B. og J. K. samt Aarstallet 1589. Fru Kirsten var dengang Enke, efterkom Jesper Kræffe ruinede under Gulland 1566 i den stærke Storm, der ødelagde næsten hele den danske Flaade; Fruen overlevede ham til 1604.

Durebygaard tilfaldt derefter Rigsraad Axel Brahe til Elved, der var en Søn af Fru Kirsten og Birte Bolles Haldbroder, Otto Brahe til Knudsstrup; han skænkede 1610 til Hospitalet i Saxtjøbing 400 Rbl. og døde 1616; hans Søn, Falk Brahe, arvede Durebygaard og blev vel omtrent ved samme Tid gift med Morten Venstermand til Søholt's Enke, Anna Galt, hvis Broder, Ebbe Galt, havde Afsat i Søholt, i hvilken Anledning Falk Brahe kom i Strid med Svogersens Foged der paa Gaarden, som i Aaret 1617 klagede til Kongen over at Falk Brahe havde overfaldet ham med Trubler og Slag, hvorfor Brahe blev draget til Anivar. Samme Aar skrev han et Brev til Byfogden i Saxtjøbing, som nutildags tager sig ganske bejndeligt ud, da det deri hedder: „Hjære Christen Knap, efterkom mig er berettet, at J vil lade Harns Ridses Stiffen rette Idag, er min venlige Ven til Eder, at J for min Skyld vil lade ham løse; dersom jeg kan tjene Eder igjen i sig eller andre Maader, skal J altid finde mig villig. J hitter vel Middel til, at han kan forlade Landet.“ Den Tid var saadant imidlertid ikke ualmindeligt, da Straffen for smaat Tyveri var saa usforholdsmæssig stor, at man blev dømt til at hænges for at have stjaalet til en Verbi af 8 s. eller 2 Skpr. Rug: først 1636 indføres Arbejde paa Bremerholm istedetfor.

*) Begge Navne, Bølge og Bove, ere dannede efter Baadenet, som foreskriver tre Bølger.

DUREBYGAARD

forhen Ørebygaard, paa Lolland, opført 1587

Kast Brahe folgte 1620 Durebygaard for 40,000 Rbd Sølv til Jacob Ulfeld til Egeffov, drog ud af Landet tilligemed sin Frue, Anne Galt, og døde 1625 i England; Børn havde de ikke.

Jacob Ulfeld, Rigsraad, — Corfig Ulfelds Fader — er udførligere omtalt under Egeffov og Hølfenhavn; han døde 1630, hans Frue, Birgitte Broffenhuus, 1656. Efter Faderens Død arvede to af Sønerne Durebygaard, nemlig Frands Ulfeld, der døde ugift 1636 som hvidt Rigsregere, kejserlig Oberst og General-Felt-Vagtmester, og Hr. Fleming Ulfeld, Ridder, der var gift med Anna Elisabeth von der Groeben til Sunderløsholm og lod opføre paa Gaarden et Capel med Orget og udmærket smuk Altartavle, rimeligvis 1639, hvilket Mærktal tilligemed Vegges Navn og Baaben endnu ses paa en Sten over Døren. Fleming Ulfeld var Lehnsmænd paa Holbet Slot, siden paa Haldstedloster, fik 1642 i Magtsliste af Kronen 2 Gaarde i Kalls imod 2 Gaarde i Nagelsti, 1 Huus i Sundby og en øde Jord i Hjelms; han døde 1657 om Forsaaret i Dønsø, hans Frue paa Durebygaard 1690. Deres Datter, Sophie Ulfeld, arvede Durebygaard og ægtede Grev Christian Christoffer Holt, dengang Oberstvagtmester, siden Oberst, der faldt 1676 i Slaget ved Lund; hans Gifte fik 1687 for Mandens Tilgodehavende af Kronen for Krigstjeneste fra 1657—60, til Beløb af 6207 Rbd. 4 Mk. 13 s., — deriblandt Hverpenge for 58 Compændiger: 3 Ryttere, — udlagt 15 Gaarde og 5 Huse i Kalls; hun døde 1698 og Durebygaard tilfaldt hendes ældste Datter Grevinde Hilleborg Holt, Hofdame hos Dronningen, der omtrent i 20 Aar var forlovet med Christian den Femtes befærdte Yndling, Adam Levin Knuth til Gløselsseld og Åfensdrup, uden at denne dog nogenstunde kunde bestutte sig til at holde Bryllup. Han døde 1699, hvorefter hans Forlovede forlod Hoffet og levede paa Durebygaard, — hvori hendes Sidskende dog rimeligvis havde Deel, — til sin Død 1724; hun blev begravet i Braaby Kirke ved Gløselsseld hos sin Forlovede og lod sin Brevverking med ham lægge i Kisten under sit Hoved, hvor den findes endnu. I hendes Tid skulle de første Klotter være komne til Lolland, idet omvandtende Latere 1702 bleve bortvisse fra Gaarden med de Ord: „at man ikke vilde have saabanne plagende Dyr paa Gaarden,“ hvorpaa de svarede: „at de skulde seende nogle plagende Dyr i deres Sted, som man ikke saa let skulde blive af med,“ og indførte Klotterne, hvilke siden have udbredt sig over hele Øen. For sin Døds testamenterede hun sin Andeel i Durebygaard til sin Broder søn, Grev Christian Christoffer Holt, siden Generalleutenant, hvid Ridder og Ridder

de l'union parfaite, der havde een i forrige Aarhundrede islaandt Godseierne ikke ualmindelig besynderlig Lyst til at gaae paa Krybthtteri i Rabornes Stove, hvilket opbragte Grev Reventlov paa Krenkerup saameget at han gav sine Jagtbetjente de strengeste Ordre til at fange eller fnyde ham, og man veed endnu at fortælle om de forskjellige Krigspuds, han anvendte for at slippe ud af Fælten, naar Skoven, hvori han var, blev omringet, lige indtil ved underskjøbte Folk at lade sidste Tid paa en Halsstak i den By, hvorfra Klapperne vare: Bønderne, som troede at Byen stod i Glammer, løb naturligvis hjem, og Grevens undslap. Han var gift med Baronesse Armgaard Sophie Winterfeld til Wintersborg og bragte saaledes Navnet og Baroniet Winterfeld til Familien; hun døde 1756, Grevens 1774.

Arvingerne folgte Gaard og Gods Aaret efter til Kammerherre Lehn til Berredsgaard for 38000 Rbd. Durebygaard udgjorde da: fci Hovedgaardstare, Ager og Eng 37 Tdr. 6 ESpr. 3 Fok. 1 Alb., Skovfylvd 8 Tdr. 3 ESpr. Hartorn; Arealet var 300 Tdr. Land Ager og Eng, foruden endel afbrudte Skovstrækninger, som benyttedes til Græsning. Vøndergods 12 Gaarde 25 Huse 1 Mølle i Dureby, 3 øde Gaarde i Rørbak (24 Tdr. 4 ESpr. 1 Fok. 1 Alb. Hartorn, ingen Bygninger, Jorden udeleedes for 112 Rbd. 5 Mk. 12 s. om Aaret), 17 Gaarde 13 Huse 1 Mølle i Kalls, ialt 29 byggede og 3 øde Gaarde, 38 Huse og 2 Møller med 219 Tdr. 2 ESpr. Ager og Eng, 5 Tdr. 5 ESpr. 2 Fok. 1 Alb. Skov- og Møllefylvd Hartorn i Sarfsløbing og Taars Sogne, hvorf Afgiften var 193 Tdr. 6 ESpr. Byg, 1 Td. 4 ESpr. Havre, 29 Kam, 23 Gæs, 62 Høns, 440 Eg, 3 Tdr. 4 ESpr. Gaasgaard, 12 Rbd. 4 Mk. 12 s. Lands- gildepenge, 52 Rbd. Møllepenge, 253 Rbd. 3 Mk. 12 s. Goverpenge af Husene, 50 Rbd. i Afgift af Skidsbrøen og Kroen, samt 30 Rbd. i Afgift af den Grund, hvorpaa Lehn Magasin stod. Uvæden paa Durebygaard var i Aaret 1775: 20 Tdr. Hvede, 36 Tdr. Rug, 49 Tdr. Byg, 43 Tdr. Havre og 20 Tdr. Erter; der avleedes nok i Almindelighed 5 Hold af Byg og Erter, 6 Hold af Hvede, Rug og Havre eller 940 Tdr. Korn af alle Slags; Befættningen bestod af 80 Mælkøer og 60 Faar. I de 5 Aar fra 1836—40 er der i Gjennemsnit avlet 150 Tdr. Hvede, 700 Tdr. Rug, 710 Tdr. Byg, 940 Tdr. Havre, 122 Tdr. Erter eller 2622 Tdr. Korn, foruden 35 Tdr. Raps og 300 Tdr. Kartofler. Befættningen var 130 Mælkøer og 80 Faar.

Kammerherre Povl Abraham Lehn var een af de dygtigste, forstændigste og driftigste Godseiere i Landet paa en Tid, da Danmark ingenstunde havde nogen Mangel paa Dygtighed i Godseierstanden. Efter sin Fader arvede

DUREBYGAARD

forhen Orebysgaard, paa Lolland, opført 1587.

han Berritsgaard og Gøtbygaard paa Lolland, efter sin Farbroder Hvidkilde, Nielstrup og Lindføv i Fyn og forende 1775 med sine lollandske Gøbier det han saa overordentlig belejligt liigende Durebygaard, paa hvis Grund han alt før endeel Aar siden (1763—64) havde opført et Magazin til Kornet fra Berritsgaard og Gøds. Paa alle disse Gøbier udfiskede og udshyttede han næsten alle Bønderbyer, hvilket maa have medført saa store Besøjlninger at vi nu ikke begribe, hvorledes han har kunnet overkomme det, ligesom heller ingen anden Mand i Danmark har gjort saameget til Fælledsffakets Dphævelse, som han. Sine Hovedgaarde bragte Lehn overalt i en ganske fortrinlig Drift og opførte en stor Mængde grundmurede Bygninger paa samme, hvortil han brændte Stenene i sine egne Teglværker; i Korbæk anlagde han en Strømpevæverfabrik, der imidlertid ligesaaletid synes at have betalt sig som de fleste andre Fabrikker her i Landet i hiin Tid. Saasnart Lehn var kommen i Besiddelse af Durebygaard, sørgede han Besætningen til 100 Køer og bortforpagtede disse tilliges med de 60 Aar for 650 Rdl.; 1786 bortforpagtede han paany Weieriet, som han imidlertid havde sørgt til 160 Rattestær, for 1070 Rdl. Hovedgaardens Areal forøgede han fra 300 Tdr. Land til henimod 500 Tdr. ved at rydde en stor Deel Døvedesjøer, der tildeels vare bevorede med Buxte og Krat og tidligere kunnd benyttes til Græsning. Da imidlertid Høveriet til den saa bedydeligt ubvidede Gaard ikke mere kunde beskjeds af de 29 Gaardmænd i Dureby og Berritsgaard, saa at Kalls By heelt lagdes til denne sidste Gaard, hvoriimod der kom 20 Gaardmænd i Taars og 8 i Korbæk til Durebygaard, hvis hoberigjørende Bønder sørgedes fra 29 med 193 Tdr. Hartkorn til 40 med 219 Tdr. Hartkorn; Berritsgaard fik Vedelag i Kalls og Maibølle, men denne sidste Byes Beboere vare meget utilfredse med de nyere Forandringer, og det med Rette, saa at de indgik med en Klage til Regeringen. Maibølle, dette atgamle Kronens Bief, havde nemlig aldrig, saalænge Byen var til, gjort Høveri: i det Sted faredes der Høveripenge, 8 Mark pr. Td. Hartkorn; 1725 oprettede Kongen imidlertid i dette Herred en ny Hovedgaard, Prierskov, for saaledes lettere at finde Kjøbere til Bøndergøbset, som Skif og Brug var i forrige Aarhundrede, og folgte den tilligemed Jughfan og syv Bønderbyer til Kammerherre Gabel, der Aaret efter afhændede dem til Abraham Lehn: denne købte tre Aar efter Berritsgaard og lagde Maibølle under samme; hans Søn lod 1762 Byens 24 Gaardmænd gjøre Høveri for 16 Gaarde til Berritsgaard, for at lette de andre Bønder Byrden, og anjante dem nu, 1781, til fuldt Høveri

af 24 Gaarde, nemlig 15 Spændbøge og 42 Gangbøge foruden hver sit Stykke af Hovedgaardens Mark at pløje, saae og videre bearbejde, som Skif og Brug var for hoberigjørende Bønder. Da der stod i alle Fæstebrevene, formodentlig allerede fra gammel Tid af, at de, naar Høebonden forlangte det, skulde være pligtige til at gjøre Høveri in natura istedetfor at betale Penge, var han uagtelig i sin gode Ret, og han har dienlyntigen gjort det for at lette sine andre Bønder deres Arbeide, hvorfor Renteamtet ogsaa afsøkte Klagen som ubesøiet, men man kan ikke undre sig over at Maibølle Mænd vare meget forbittede over den haarde Stilling, hvori de vare komne ved de nye Forandringer. Rignende traf imidlertid næsten alt det Krongøds, Regeringen afhændede mellem 1660 og 1780, og mange tusende Bønderfamilier bleve ved disse storartede Salg bragte i en Afhængighed, der grændsede nær til Slaveri, og som hverken de eller deres Forsædre nogenstinde tilførn havde drømt om, men som Regeringen for det Bedste fremkaldte ved at oprette en stor Mængde nye Hovedgaarde, da der saaledes lettere fandtes Kjøbere til det Bøndergøds, Kronen i denne Periode afhændede.

Kammerherre Lehn blev 1780 ophøiet til Baron og af hans anseelige Gøbier bleve Hvidkilde, Lindføv og Nielstrup — 1379 Tdr. Hartkorn — Aaret efter oprettede til et Baroni under Navnet Lehn, Durebygaard og Berritsgaard — 1373 Tdr. Hartkorn — 1784 til Baroniet Guldborgland og endelig Gøtbygaard og Lungholm — 1566 Tdr. Hartkorn — 1803 til et Stamhus, der 1819 ligedes blev til Baroni under Navn af Sønderkate. Paa Baroniet Guldborgland, med hvilket vi her nærmest beskæftige os, anlagdes overalt fortrinlige Weie, de første gode Weie paa Lolland; Weegaarden blev opført 1787 paa de allerede omtalte tre øde Bøndergaardes Jorder, omtrent 180 Tdr. Land. Lehn døde 1804, hvorefter Baroniet Guldborgland tilfaldt hans Datterdatter, Christiane Henriette Barner, som samme Aar havde ægtes Kammerherre Ditto Ditlev Raas, Stamherre til Nedergaard, Committeret i Renteamtet, der efter Tiltrædelsen af Baroniet blev ophøiet til Baron; han døde 1811 uden Børn og hans Enke ægtede 1820 Major Henrik Christian Rosenørn, der samme Aar blev Baron, siden Oberst og Kammerherre og døde 1847, hvorefter Kammerherrinden overdrog Baroniets Beskyrrelse til sin sidste Søn, Baron Ditto Rosenørn-Lehn.

Baroniet bestaar nu af følgende: 1) Hovedgaarde. Durebygaard og Berritsgaard, Hartkorn efter den nye Matrikel 159 Tdr. 3 Skpr. 1 Alk.; ders- til Weigaard, hvis Hartkorn opføres under Bøndergøbset; Arealet ialt 1552 Tdr.

DUREBYGAARD

forhen Orebygaard, paa Lolland, opført 1587

Land. 2) Skove. 2300 Tdr. Land, vel indfredet og i god Cultur, Bestanden især Eg, Bøg, Ron og El, Skovfjeld 10 Tdr. 3 Espr. 3 Fd. 1½ Alb. 3) Bøndergods. Taars, Birnæs og Maibelle Sogne tilligemed Byerne Korbæk og Dureby i Sarsjøbing Landsogn, 1014 Tdr. 1 St. 2 Fd. 1½ Alb. Hartkorn, indbefattende 145 Gaarde, 160 Huse med Jord og 67 Huse uden Jord, hoversfrit siden 1843, 51 Gaarde hoversfrie fra gammel Tid af; Landgilde og Smaaredsel for 1844 udgjorde tilligemed Hoversafgiften 57 Tdr. Hvede, 77 Tdr. Rug, 625 Tdr. Bøg, 182 Tdr. Havre, 157 Kam, 176 Gjæs, 382 Høns, 161 Senele Wg og 7153 Rbd.; Landgilde og Smaaredsel samt den ubetydelige Hoversafgift af de 51 Gaarde var ikke forheiet siden Baroniet blev oprettet i Aaret 1784. Bøndergodsets Skovs og Møllefjeld er 21 Tdr. 1 St. 2 Fd. 4) Møller. En hollandsk Veirmølle ved Durebygaard samt 3 Stubmøller. 5) Kroer. En Kro ved Durebygaards Skibsted og een ved Guldborg Færgested. 6) Et Hospital i Sarsjøbing, som Durebygaards Eier holder vedlige og forsyner med Ildbrændsel, hvorimod han besætter Bladsjerne i samme; et andet Hospital ved Taars Kirke er nylig bleven oprettet. 7) Ridsfjedjorder.

40 Tdr. Land af Sarsjøbing Mark, sjaaer for 4 Tdr. 1½ Alb. Hartkorn. 8) Kirker. Taars, Birnæs og Maibelle med alle tre Sognes Konge og Kirke-tiende, matr. for 81 Tdr. 7 Espr. 3 Fd. ½ Alb. Hartkorn, af 778 Tdr. 3 Espr. 2½ Alb. tiendeydende Hartkorn. Tienderne ere overladte Dyerne for be-standigt imod et aarligt Vederlag af 262 Tdr. 5½ Espr. Hvede, 130 Tdr. 2½ Espr. Rug, 420 Tdr. 4 Espr. Bøg, 141 Tdr. 2½ Espr. Havre og 1 Td. Grter. — Durebygaard alene har et Areal af 520 Tdr. Agerland, middel Bo-nitet og 82 Tdr. Land Eng, meest Saltenge; var efter den gamle Matrifel anfat for 37 Tdr. 6 Espr. 3 Fd. 1 Alb., efter den nye for 62 Tdr. 3 Espr. 1 Fd. ½ Alb. Hartkorn; den drives af Tieren med en Besætning af 35 Heste 130 Kæer og 100 Paar; Bøndergodset til samme udgjør 40 Gaarde og 62 Huse i Dureby, Korbæk og Taars. For Affkaffelsen af Hoversiet bevilligedes 1848 Kam-merherrinde Rosenørns-Lehn Medlæggelsen af de saakaldte 5 Skovgaarde, som efter Udskiftningen opsætes paa Steensdore Doerdrev eller den Galvs, der ligger Nordvest for Hovedgaarden, hvilken altsaa med Tiden vil komme til at høre ubedt til Durebygaard og dens Avlsgaarde.

